

Vyriškos ir moteriškos smegenys

Kai kuriuose straipsniuose bei knygose informacija apie lyčių skirtumus pateikiama gana lengvabūdiškai. Galbūt tai smagu skaityti, tačiau kokia mums nauda iš posakio, jog vyrai yra iš Marso, o moterys iš Veneros? Tai tik atitraukia dėmesį nuo rimto fakto, kad abi lytys atsirado toje pačioje planetoje, o vis dėlto mąsto ir elgiasi skirtingai. Be to, požiūris, kad vyrai kilę š Marso, o moterys iš Veneros, vaizduoja lyčių skirtumus kaip du kraštutinumus. Abi lytys yra skirtingos, bet ne tokios skirtingos, kad visai nesuprastų viena kitos. Juk vienaip ar kitaip – susikalbame.

Yra daug įrodymų, jog abi lytys žaidžia itin skirtingai. Berniukai jau kūdikystėje labiau

domisi automobiliais, sunkvežimiais, lėktuvais, šautuvais ir kardais, o žaisdami skleidžia šiems daiktams būdingus garsus (variklio burzgimą, trinksėjimą ir sirenų kauksmą). Dvejų metų berniukai dažniau renkasi žaislinius automobilius ir kubelius, o lėles palieka nuošaly. Tokio amžiaus mergaitės linkusios rinktis lėles.

Atliekant klasikinį testą ant kilimo padedama žaislų ir žiūrima, ką vaikas pasirinks. Dvejų metų berniukai dažniau renkasi žaislinius automobilius ir kubelius, o lėles palieka nuošaly. Tokio amžiaus mergaitės linkusios rinktis lėles. Vaikams paaugus irgi matome tą patį – berniukams patinka aiškos paskirties žaislai: tokie, kur reikia paspausti mygtuką, kad užsidegtų lemputė, įrenginiai, išjudinantys kitą objektą – sistemos. O mergaitės dažniausiai domisi žmonėmis, jų tarpusavio santykiais, lėlėmis, minkštais žaislais. Jos gali išsisas valandas perrenginėti ir šukuoti savo Barbes ir žaislinius gyvūnėlius.

Įdomu tai, jog tą patį matome ir suaugusiųjų darbovietėse. Kai kuriuos darbus atlieka beveik vien tik vyrai, pavyzdžiui, apdirba metalą, gamina ginklus, kuria muzikos instrumentus; jų daugiausia konstravimo pramonės įmonėse, kaip antai laivų statyklose. Tai vyriški darbai, ir šių

lyčių skirtumo apraišką mes matome visur, ne tik Vakarų pasaulyje. Tie darbai nebūtinai susiję su fizine vyrų jėga, nes daugeliui jų (tarkim, smuiko meistravimui ar peilio gaminimui) jėga nėra svarbiausia. Tokių darbų esmė – sistemų konstravimas.

Kas sieja šiuos, aukščiau išdėstytus faktus? Vyrų ir moterų dėmesys krypta į skirtingus aplinkos aspektus, - priklausomai nuo lyties mes skirtingai suvokiame pasaulį.

Moterims labiau būdingas gebėjimas atjausti, vyrams – gebėjimas sisteminti. Atjauta – tai vidinis impulsas, skatinantis perprasti kito žmogaus emocijas ir mintis ir atsiliepti į jas atitinkamomis emocijomis. Atjauta nėra tik šaltas apskaičiavimas, ką kitas galvoja ir jaučia. Tą geba ir psichopatai. Atjaučiame tada, kai kyla tam tikra emocinė reakcija, emocija, kurią sukelia kito asmens emocija. Atjauta kyla iš natūralaus troškimo rūpintis kitais. Apskritai moterys spontaniškai labiau atjaučia negu vyrai, tačiau vyrai spontaniškai geriau sistemina nei moterys. Sistemimas – tai vidinis impulsas analizuoti, tyrinėti ir kurti sistemas. Sistemintojas intuityviai suvokia, kaip viskas veikia, išsiaiškina sistemą valdančias taisykles. To reikia norint perprasti ir numatyti sistemos veiklą arba sukurti naują sistemą. Sistemimas ir atjauta yra visiškai skirtingi procesai. Vienas jų –atjauta – pasitelkiamas norint suprasti asmens elgesį, kitas – sistemimas – taikomas siekiant numatyti beveik visa kita. Sisteminant reikia būti neprisirišusiam, nešališkam, kad galėtum rinkti informaciją ir suprasti, kurie veiksniai ją keičia. Atjautai reikia tam tikro prisirišimo, jis padeda suvokti, kad esi susijęs su asmeniu, - ne su objektu, o su jaučiančiu žmogumi, kurio jausmai veikia ir tavo paties savijautą. Galiausiai sistemimas ir atjauta priklauso nuo atskirų smegenų sričių. Jie nėra mistiniai procesai – jie pagrįsti neuropsichologija.

Parengė psichologė Lidija Janušonien, remdamasi šiais šaltiniais:

Simon Baron-Cohen. Esminis skirtumas. Baltų lankų leidykla, 2011